

Stefán Stefánsson - Um sambandsmálið (1909)

Útgáfa 1.0 af rafræna skjalinu

Þetta PDF skjal er hluti afraksturs skönnunar á prentuðu eintaki af téðu riti. Markmið þessarar útgáfu er að veita almenningi færi á að eignast sitt eigið rafrænt eintak af því án endurgjalds.

Skjalið er upprunalega birt á vefnum <https://urlausnir.is>. Þar má finna rafrænar útgáfur hinna bindanna og verða nýrri útgáfur af skjölunum í boði þar.

Takmörkun ábyrgðar

Höfundur skjals þessa afsalar sér allri ábyrgð, að því marki sem lög heimila, vegna beinnar og/eða óbeinnar notkunar skjalsins sjálfs eða afurða sem af því leiðir. Þó að stefnt hafi verið að því markmiði að skjalið endurspegli sem best innihald upprunalegu bindanna er hvorki hægt að tryggja né ábyrgjast að það hafi tekist. Framangreint á einnig við um efnislegt innihald prentuðu eintakanna sem skönnuð voru.

Höfundaréttur

Höfundur skjals þessa álitur að hvers kyns höfundaréttur á prentaða eintakinu sé útrunninn.

Hvers kyns höfundarréttur sem höfundur skjalsins gæti hafa skapað sér til handa með skönnuninni sjálfri eða öðru framlagi sínu til sköpunar þess, skal vera meðhöndlaður í samræmi við Creative Commons Zero höfundaleyfið (CC0 1.0 Universal eða síðari útgáfa þess).

Ábendingar

Séu ábendingar um mögulegar úrbætur á skjalinu er hægt að koma þeim á framfæri við höfund þess.

Athugasemdir um þessa útgáfu

Skannað var eintak í vörslu Landsbókasafnsins (Íslandssafn).

Höfundur skjalsins: Svavar Kjarrval (svavar@kjarrval.is)

342.009491
Ste

Um
sambandsmálið.

Dr. Knud Berlin og sambandsmálið.

Mjer kemur það ekki á óvart, þótt dr. Knud Berlin fagni því innilega, hversu sambandsmálið er nú komið. Engum, sem við það mál var riðinn, mun hafa gramist meir en þessum herra, hve langt Danir í sambandslaganefndinni gengu til samkomulags og hve sambandslagauppkastið veitti oss Íslendingum mikilvæg rjettindi gagnvart Dönum. — Fáa, nema ef til vill einhverja hina æstustu frumvarpsandstæðinga hjer heima, mun gleðja það meira en hann, ef mál þetta ónýtist,

sem að hans áliti er oss hin mesta rjettarbót eða rjettarviðurkenning, en Dönum hin mesta rjettarskerðing, eða frá þeirra sjónarmiði rjettarafsal.

Í greinum sinum í »Dannebrog« nú fyrir skömmu hlakkar dr. Berlin yfir falli Hannesar Hafsteins og sigri þeirra manna, er ákafast hafa barist móti sambandslagauppkasti nefndarinnar, og reynt að þýða það alt Dönum í vil, reynt að toga og teygja hvert einasta ákvæði þess að heita má í þá átt, er dr. Berlin helzt óskar og þeir Danir aðrir, sem ákveðnastir eru á móti sjálfstæðiskröfum vorum.

Og meirihlutablöðin taka fagnandi hverju orði, sem kemur frá munni og penna þessa sárbeitta mótstöðumanns íslenskrar sjálfstæði, flytja þau lesendum sínum jafnharðan og þau birtast í dönsk-

um blöðum og síma þau sigri hrósandi landshornanna á milli.

Hvað hugsa mennirnir, sem þessu stjórna? Þeim ætti þó að fara að skiljast, að þeir hafa með öllum »skýringum« sinum og hártogunum fengið dr. Berlín og hans nótum bitur vopn í hendur, er snúið mun gegn sjálfum þeim og áhugamálum þeirra og og vor allra.

Í vor, um það leyti sem nefndarstörfunum var lokið, sagði dr. Berlín, að við hefðum fengið nálega öllum vorum kröfum fullnægt, Danir hefðu alstaðar látið undan síga. Og eftir að Danir höfðu lýst yfir því í nefndarálitinu, að Ísland væri sjerstakt ríki við hliðina á Danmörku, sagði hann og var all-reiður, að nú gætu dönsku nefndarmennirnir lofað okkur að orða frumvarpið eins og við vildum. Hin óljósu

orðatiltæki, sem við værum óánægðir með, væru að eins dönsk kjósendabeita. «Det samlede danske Rige» væri rangnefni, það ætti að heita »det splittede danske Rige« (sundraða danska ríkið). Á þessa leið fórust honum þá orð og getur hann ekki með sannindum móti mælt. Þessi var þá skoðun hans á málinu.

Hann taldi þá vist, að Íslendingar mundu taka slíkum kostakjörum fegins hendi. En svo, þegar fregnirnar um mótspyruna gegn Uppkastinu fara að berast hjeðan að heiman, sjer hann sjer leik á borði.

Honum var kunnugt um, að sundrung Íslendinga heima fyrir varð því valdandi, að þeir glötuðu sjálfstæði sinni og komust undir útlent vald, og honum var jafnframt ljóst, að hún mundi reynast drjúgust til þess að halda

þeim undir útlenda valdinu, lang-
öflugasta tundurvjelin til þess að
sprengja öll þeirra vígi í loft upp.
Hann tekur því fagnandi öllum
»skýringum« frumvarpsandstæð-
inga, sem ganga í þá átt, að gera
Uppkastið að hreinu innlimunar-
og uppgjafaskjali, og felst, eða
lætst fallast á þær allar lið fyrir
lið.

Hann þykist þá þegar sjá það
í hendi sjer, sem hann nú tekur
skýrt fram í grein sinni í »Dan-
nebrog« 1. þ. m., að svo framar-
lega sem Íslendingar klofnuðu í
tvo fjandsamlega flokka og frum-
varpsandstæðingar sigruðu og
kæmust til valda, þá væri úti um
frumvarpið, að minsta kosti yrði
það Dönum þá skaðlaust eða
skaðlítið, þá gæti ekki orðið nema
eitt af tvennu:

annaðhvort samþyktu þeir,
meirihlutamennirnir, frumvarpið

óbreytt, sem varla væri hugsanlegt, og þá með þeim skilningi, sem þeir hafa í það lagt og honum er næst skapi, — samþykktu það sem »innlimun« og »ævarandi rjettarafsal«.

eða þeir gerðu á því gagngerðar breytingar, sem Danir gætu ekki fallist á, og með því ónýttist málið.

Ekkert væri dr. Knud Berlín kærara. Enda lýkur hann máli sínu á þá leið, að hvort heldur sem ofan á verður af þessu tvennu, þá geti Danir beðið rólegir úrslitanna.

Enginn mun leyfa sjer að halda því fram, að herra Berlín vilji viðurkenna sjálfstæðisrjett vorn eða unna oss fulls jafnrjettis við Dani. En þá ætti það líka að vera öllum lýðum ljóst, að hann mundi allra manna síst *berjast á móti* frumvarpinu, ef hann væri í hjarta sínu sammála frumvarps-

andstæðingum um, að það feldi í sjer innlimun Íslands í danska ríkið og afsal landsrjettinda vorra í hendur Dönum. Nei, þá mundi hann *berjast fyrir því*, að þetta fyrirkomulag kæmist á. En nú gerir hann alt til þess að koma í veg fyrir það, einmitt vegna þess að honum er ljóst, að um leið og þessi skipun kemst á samband landanna, sem frumv. gerir ráð fyrir, þá hrynur sá rjettargrundvöllur, sem hann leitast við að sanna í stóru bókinni sinni að skapast hafi fyrir viðburðanna rás á liðnum öldum og Danir reyndu að tryggja og lög-festa með stöðulögunum 1871 og ríkisráðsákvæðinu 1903.

Og svo henda þau á lofti, meirihlutablöðin okkar, hvert orð um sambandsmálið frá þessum manni, sem nú stendur öndverðastur í

andskotaflokki islenskrar sjálfstæði.

Hvernig geta þeir menn, sem skipað hafa sjer undir sjálfstæðismerkið og jeg er sannfærður um, að allir nálega undantekningarlaust unna og þrá sjálfstæði landsins, hvernig geta þeir fagnað fylgi þess manns, er berst gegn hugsjónum þeirra, fylgir þeim til þess að leiða þá afvega og ginna þá til að hafna þeim stórvægilegu rjettarbótum, sem í boði eru, til þess eins að firra þá sem mest sjálfstæðismarkinu. Þeim ætti þó að vera vorkunnarlaust að sjá hvar fiskur liggur undir steini.

Óheilindin eru svo augljós.

Eftir afstöðu dr. Berlins til sjálfstæðismáls vors ætti andróður hans gegn framgangi sambandslagafrumvarpsins að vera einn áþreifanlegasti votturinn um ágæti þess oss til handa.

Og svo jeg loks snúi máli mínu beinlínis að dr. Berlin sjálfum: Hvernig getur hann kinnroðalaust borið það fram í opinberu blaði, að íslenski textinn Uppkastsins sje rangur í mörgum aðalatriðum, hann, sem var skrifari nefndarinnar og aðalráðanauturdönsku nefndarmannanna, enda sá einn Dana, er skildi ísleusku? Hann hafði nægan tíma til þess að kynna sjer þýðinguna, benda á villurnar og vara landa sína við að rita undir íslenska textann, eða áminna þá um að krefjast leiðrjettingar á þýðingunni áður en þeir skrifuðu undir og samþykktu ekki að eins danska textann, heldur og hinn íslenska með undirskrift sinni, því þeir stóðu jafnhliða og voru báðir jafnrjettháir. En þetta ljét hann ógert. Hann hefur þá eflaust litið svo á, að þessa gerðist engin þörf,

Þvi að vjer bentum Dönum á öll þau atriði, sem nokkur líkindi voru til að ágreiningi gætu valdið; t. d. var skýrt tekið fram af vorri hálfu, að rikjasamband væri eiginlega *Statsforbindelse*, og fjellust Danir á, að það væri fyllilega rjett, því að hjer væri um tvö hliðstæð ríki að ræða í frjálsu rikjasambandi. Þessu getur herra Berlin ekki andmælt. Og þó dirfist hann nú að bera það fram, að þýðingin sje röng, dirfist að bera ráðherranum og oss nefndarmönnum það á brýn, að vjer höfum notað þessar þýðingarvillur til þess að geta lagt þann skilning í Uppkastið, sem Danir með engu móti gætu fallist á og færðu í bág við skilning Dana á ákvæðum Uppkastsins nálega í öllum meginatriðum.

Þessu leyfi jeg mjer að andmæla, þangað til dönsku nefnd-

armennirnir hafa lýst yfir því, að skrifari þeirra fari hjer með rjett mál. Og jeg býst við að þeirrar yfirlýsingar verði langt að biða. En komi sú yfirlýsing, ekki aðeins frá nefndarmönnunum dönsku, heldur frá ríkisdegi og stjórñ Dana, að sá skilningur vor sje rangur, að vjer sjeum eftir Uppkastinu fullvalda ríki jafnrjett-hátt Danmörku í frjálsu málefna-sambandi við hana (realunion) og Danir fari með hin sameigin-legu málin fyrir vora hönd, þá mun ekki liða á löngu að allir Íslendingar krefjist þess einum rómi, að sjálfstæði vor verði við-urkend fyrst og fremst af Dön-um og svo öllum heiminum. Enda mega Danir vita, svo oft var þeim sagt það, að fyr mun-um vjer ekki vel una samband-við þá.

Annars er það furða, að jafn-

vel dr. Berlin skuli ekki gera glöggan greinarmun þess, að *hafa* vald og *fara með* eða *framkvæma* valdið. Hvernig getum vjer samið við Dani um að fara með ýms mál fyrir vora hönd og áskilið oss rjett til að taka af þeim meðferð þessara mála, ef vjer hefðum ekki vald yfir málunum? Hjer skiftir það engu máli, hvort þeim er falin meðferð málanna um ákveðið árabíll eða óákveðinn tíma.

Loks vildi jeg mælast til þess, að sá lærði dr. Knud Berlin vildi fræða mig á því, hvaða ríki í heiminum hafi tvö jafnrjett há löggjafarþing, tvö ríkisráð, tvo æðstu dómstóla, tvennan fæðingjarjett, tvenna landhelgi, og sje þó talið eitt og óskift. Geti hann ekki bent mjer á neitt ríki, sem þann veg er háttað, þá getur hann varla neitað því, að *veldi Dana-konungs* er eftir uppkastinu tvö

sjálfstæð ríki undir einum konungi, hvort öðru óháð, að einsbundin þeim samniugum, er þau hafa gert af frjálsum vilja.

Hvorki Knud Berlin nje aðrir hafa enn fært fullnægjandi rök að því, að Ísland væri ekki fullvalda (sverænt) eftir Uppkastinu. Á meðan það er ógert, eru allar fullyrðingar um það, hvort sem þær koma frá þeim lærða doktor eða öðrum, markleysa og staðlausir stafir.

Alþingi 21. marz 1909.

Stefán Stefánsson.

Ræða

St. Stefánssonar skólastjóra við 2. um-
ræðu sambandsmálsins í efri deild.

Flestum mun það ljóst vera, að það sje með öllu árangurslaust að standa hjer og halda langar ræður í þessu máli; svo er því nú komið.

Enda verð jeg að taka undir með skáldinu: „mjök erumk tregt tungu að hræra eður loftvægi ljóðpundara“, því nú sje jeg tyrir örlög þessa máls um óákveðinn tíma, þessa máls, sem hefur verið og er mjer hjartfólgnað allra mála, sem jeg hef um fjallað. Jeg sje, að því er nú teft í það óefni að litlar líkur eru til þess að úr því muni vel rætast í bráð. Engu að síður get jeg ekki með öllu orða

bundist. Jeg ætla mjer ekki að fara að rekja sögu sjálfstæðismálsins, hvorki hinn fyrri þátt hennar nje hinn síðari; það hefur verið gert allrækilega og nú síðast af hv. fram-sögumanni minni hlutans.

Aðeins vil jeg leyfa mjer að benda á það meðal annars, að frumherjar sjálfstæðismálsins, með Jón Sigurðsson í broddi fylkingar, ætluðust ekki til að Ísland yrði ríki og því síður fullvalda ríki. Hrein persónalúníon var fjarri huga J. Sigurðssonar. Það var því ekki rjett hjá hv. framsm. meiri hlutans „að Íslendingar hafi haldið því fram um langan aldur að þeir væru sjálfstætt ríki“. Meðan vjer vorum sjálfstætt ríki, vorum vjer aldrei nefndir annað en land.

Stjórnarskipunarfrv. 1867 og 1869, er Jón Sigurðsson samdi og samþykkti, byrja bæði á því, að „Ísland sje óaðskiljanlegur hluti Danaveldis með sjerstökum landsrjettindum“. Þessi

setning verður svo, eins og kunnugt er, í gr. stöðulaganna. Og þessari grein stöðulaganna var *ekki mótmælt sjerstaklega* á þinginu 1871.

Lögunum var mótmælt formsins vegna og hinum sjerstöku greinum þess efnisins vegna, nema í gr.; við hana fann Jón Sigurðsson og hinir aðrir ágætismenn, er málið höfðu sjerstaklega með höndum, ekkert athugavert.

Þess var heldur ekki að vænta, þar sem þeir höfðu á tveim undanförunum þingum beðið hans hátign konunginn að samþykkja þessa rjettarstöðu landsins.

Jeg hef bent á þetta af því jeg veit ekki, eða man ekki til, að það hafi verið gert áður undir umræðunum um þetta mál.

Sú krafa, að Íslandi yrði viðurkent sjálfstætt ríki, er ný. Það er Guðm. Hannesson sem fyrst hreyfir henni í alvöru.

Á fundi, sem haldinn var um borð í Botníu á þingmannaförinni 1906, hjelt jeg því fram, að þessi ætti að vera nægin krafa vor.

Blaðamanna-ávarpið, sem kom þá út um haustið, ber það með sjer að þeim mönnum er það sömdu var þetta ekki fullljóst — að minsta kosti ekki öllum. Ísafold sagði t. d. berum orðum, að orðið *land* væri viðhaft af því ekki væri ætlast til að Ísland yrði *sjerstakt ríki*.

Í skýringargrein, sem birtist í Norðurl. rjett eftir að ávarpið kom út, er því fyrst slegið föstu, að í ávarpinu felist krafa um það, að Ísland verði viðurkent frjálst og óháð sambandsland eða sambandsríki Danmerkur.

Og þessu höfum vjer fengið framgengt, eða rjettara sagt, getum vjer fengið framgengt, með því að samþykkja sambandslagafrumv. stjórnarinnar með skýringum og breytingum

þeim, sem vjer leggjum til að gerðar verði á því.

Í þessu frv. erum vjer viðurkendir sem frjálst og sjálfstætt ríki í sambandi við Danmörku um einn og sama konung, og í því málefnasambandi, er ríkin hafa komið sjer saman um af frjálsu fullveldi sínu.

Þetta er margsýnt og sannað, svo ekki verður á móti mælt með rökum, og nú síðast af háttv. framsögum. minnihlutans.

Þetta, sem allir, hvert einasta mannsbarn á Íslandi þráði og þótti eftir-sóknarvert fyrir nokkrum mánuðum, því ætlar nú meiri hluti fulltrúa þjóðarinnar að hafna, fyrir þá sök eina, að vjer fáum ekki að þeirra dómi með frumvarpi þessu þann rjett fullan, er oss beri eftir fornum skjölum og skilríkjum, og svo framarlega að við samþykkjum þetta frv., takist oss aldrei að eilífu að ná þessum rjetti. Þeir aftaka með öllu, sjálfstæðismenn-

irnir okkar, að stíga þetta skref fram á við að sjálfstæðistakmarkinu, vegna þess, að með því sje markinu ekki alveg náð.

Af því að þeir ná ekki hæsta tindinum í einu stökki, þá eru þeir ófáanlegir til að stíga upp að hátindinum, og kjósa heldur að standa kyrrir í sömu sporum, „standa fast við „status quo“ og stöðulögin“, eins og þar stendur, horfa þaðan langt aftur í aldir og rýna sig þar rauðeyga á gömlum sáttmálum og sam-mælum, þangað til þeir missa sjónar á því sem næst er og miða alt við það *sem var*, eða þeir álíta að verið hafi, en ekki við ástandið eins og *það er*.

Eins og þegar hefur verið sýnt, er það, sem hjer er í boði, langt um meira en það, sem okkar einbeittustu, vitrustu og ágætustu sjálfstæðismenn, t. d. Jón Sigurðsson, nokkurn tíma hafa farið fram á, og

långsamlega miklu meira en það, sem við nokkurn tíma höfum átt kost á áður.

Fyrir hjálendurjettleysi stöðulaganna fáum vjer með frumvarpinu rjett frjáls og óháðs ríkis.

Eftir frumv. er rjettur vor meiri í raun og veru, en hann hefur nokkru sinni áður verið, síðan landið gekk undir komung. Þessu verður ekki mótmælt. Þótt nú svo væri litið á, að vjer værum ekki fyllilega sjálfstæðir eptir frv., þá ber þess fyrst og fremst að gæta, að það getum vjer aldrei orðið með sáttmálum einum og lögum; en sú fullyrðing meirihlutans, að við stöndum ver að vígi að ná rjetti vorum öllum síðar meir, ef vjer samþykkjum frv., er fjarri öllu lagi.

Skal jeg reyna að færa þessum orðum mínum stað.

Nú erum vjer ómótmælanlega og

ómótmælt af oss óaðskiljanlegur hluti Danaveldis.

Á þessari meginsetningu hvílir öll vor stjórnarskipun.

Með ríkisráðsákvæðinu í stjórnarskránni höfum vjer beinlínis játað, að vjer værum hluti danska ríkisins.

Með því að hafna frv. stj. og kjósa heldur hið núverandi rjettarástand, hina núverandi rjettarstöðu, staðfestum vjer þetta betur.

Ef vjer svo síðar meir leitumst við að fá þessu breytt, — liggur þá ekki beint við, að Danir svari oss því, að vjer hefðum ekki viljað breytingar, þegar oss buðust þær, þá hefðum vjer heldur kosið „status quo“ og stöðulögin.

Og það mundi ekki duga, að vitna þá til þess, að þingið hefði jafnframt samþykkt frumv., þar sem fylstu sjálfstæðiskröfum Ísl. væri haldið fram, því allir hafi vitað, að þetta var aðeins krókaleið til að hafna því, sem

fáanlegt var, þar sem það var vitanlegt, að hinn aðilinn var með öllu ófáanlegur til þess að ganga að hinu samþykta frumv.

Færum vjer að leita fulltingis hjá öðrum þjóðum, mundum vjer enga áheyrn fá, því það yrði skoðað sem móðgun við Dani, að láta innanríkis-mál þeirra að nokkru til sín taka, og vjer yrðum skoðaðir sem uppreisnarmenn, þar sem vjer yrðum að teljast danskir þegnar.

Sama yrði uppi á teningnum, ef vjer reyndum að losa um oss með valdi.

Þessi verður aðstaða vor framvegis með „status quo“, eða meðan vjer erum í stöðulagahastinu.

Danir þurfa aldrei að slaka neitt til. Frjálsir samningar við þá eru eina færa leiðin.

En nú er að líta á, hver aðstaða vor verður til þess að fá rjett vorn að fullu viðurkendan síðar meir, ef

vjer samþykkjum frv. stjórnarinnar með breytingum minnihlutans.

Eftir því verðum vjer viðurkendir frjálst, sjálfstætt ríki, við hliðina á Danmörku, samkv. frjálsum samningi, er vjer getum krafist endurskoðunar á að 25 árum liðnum.

Ef samningar takast þá ekki, getum vjer að lögum sagt Dönum upp meðferð allra hinna sameiginlegu málanna, að konungi, hervörnum og utanríkismálum undanskildum.

En ekkert er því til fyrirstöðu, að vjer getum þá samið svo við Dani um þessi mál, að vjer megum vel við una.

Alt mælir með því, að hægra verði þá að komast að hagkvæmum samningum en nú, en ekkert mælir á móti því.

Búast má við, að Danir vilji þá, engu síður en nú, hafa sambandsmálin sem flest. Þeim mun þá engu síður en nú verða sárt um að missa

ýms af hinum uppsegjanlegu málum. T. d. skal jeg nefna fæðingjarjettinn, myntina, og síðast, en ekki síst, fiski-veiðarjettinn. Síðasta atriðið hefur hagsmunalegt gildi; hin eru svo vaxin, að þau eru gott ríkisheilðartákn.

Sjá nú ekki allir, sem opin hafa augun, að hægra muni verða þá að fá Dani til að fara að vorum vilja um þau tvö málin, sem ekki eru að lögum uppsegjanleg, þegar þjer getum haldið fram sambandssliti í hinum málunum, heldur en nú, þegar engu slíku er til að dreifa, vjer höfum ekkert slíkt tromf á hendinni?

Í öðru lagi ættum vjer þá að vera orðnir meira að manni en nú, svo vjer gætum blygðunarlaust og með fullri einurð kveðið að kröfum vorum, og þyrftum ekki, eins og nú, að bera kinnroða fyrir fæð okkar, fátækt og vesaldóm í nálega öllum greinum.

Óg enn það, sem ekki er minnst um vert: vjer yrðum þá búnir að vera

viðurkendir sjálfstætt ríki um heilan mannsaldur. Ef vjer förum viturlega að ráði voru, ætti sá tími að nægia til þess að afla íslenska ríkinu virðingar meðal annara þjóðríkja, og þeirrar viðurkenningar, að vjer verðskuldum að vera sjerstakt og sjálfstætt ríki, verðskuldum að njóta friðar og eigum skilið að njóta verndar hins mentaða heims.

Alt þetta, sem nú hefur netnt verið, styður að því, að vjer komumst að enn betri kostum næst, þegar sambandslögin verða endurskoðuð, en nú varð raunin á, svo framarlega að vjer þá æskjum eftir nokkrum verulegum breytingum. Um það verður engu spáð. Fari vel á með oss og Dönum, er ekki ástæða til að breyta öðru en því, sem laga verður eftir breyttum ástæðum og kröfum tímans.

En þó vjer nú sleppum öllu þessu og lítum aðeins á reynslu sjálfra vor í sjálfstæðisbaráttunni, bendir hún ó-

tvíræðlega í þá átt, að frumvarpið sje stórt skref fram á við að sjálfstæðismarkinu, og að vjer eigum að stíga þetta skref, þótt það jafnvel væri nokkru styttra en vjer vildum. Hvar stæðum vjer nú, ef vjer hefðum neitað að taka við stjórnarskránni 1874, af því að hún var byggð á stöðulögunum og að ýmsu leyti frábrugðin því, sem margoft hafði verið farið fram á af alþingi? Hvar stæðum vjer nú, ef vjer hefðum neitað stjórnarskrárbreytingunni 1903 vegna ríkisráðsákvæðisins, sem því miður verður að skoðast sem bein viðurkenning þess, að landið sje partur af danska ríkinu, bein viðurkenning þess, að það sje óaðskiljanlegur hluti Danaveldis með sjerstökum landsrjettindum?

Já, hvar stæðum vjer?

Í fám orðum verður því ekki svarað. En óhætt er að fullyrða, að ótal margt af því, sem framkvæmt hefur verið hjer á landi síðasta manns-

aldur, væri þá ógert, og hagar okkar allur á annan veg.

Þó margt megi segja um fjárstjórn vora, þá er það þó fjárforræðinu að þakka, hvað vjer höfum komist úr kútnum síðustu áratugina. Af því vjer tókum við stjórnarskránni og breytingum á henni 1903, sendum vjer nú lög frá alþingi, en ekki frumvörp, þegnsamleg álitsskjöl og auðmjúkar bænarskrár. Og fyrir þá sök höfum vjer nú ráðherrastól hjer í salnum, og á honum íslenskan ráðherra, búsettan hjer á landi og með fullri ábyrgð fyrir þinginu. Og loks, hefðum vjer hafnað öllu þessu, af því vjer vorum ekki allskostar ánægðir með það, þá hefðum vjer nú ekki í höndum frumvarp til laga um samband Danmerkur og Íslands, sem valdir menn af báðum þjóðum hafa samið og orðið ásáttir um, þar sem jafnrjetti vort við Dani er viðurkennt, Ísland, hjálendan, sem Danir töldu

1871 að þeir mættu fara með eftir vild, viðurkent sjerstakt ríki með fullveldi yfir öllum sínum málum.

Er nú nokkurt vit í því, með þessa reynslu að baki, að stíga nú ekki þriðja og stærsta sporið fram á við að sjálfstæðismarkinu, þó vjer verðum sökum vanmáttar vors að láta Dani fara með nokkur mál vor um óákveðinn tíma, sem vjer ekki í bráðina erum færir um að hafa sjálfir með höndum? Hagurinn er þar allur vor megin.

Það sem oss þótti áfátt við stjórnarskrána 74 og stjórnarskrárbreytinguna '03 er nú fáanlegt.

Liggur þá ekki nærri að halda, að það sem oss þykir að fyrirkomulagi því, sem hjer er í boði, muni lagast, er stundir líða — muni lagast í fyllingu tímans, þegar oss er vaxinn svo fiskur um hrygg bæði efnalega siðferðislega og pólitískt, að vjer verðum færir um að standa á vorum

eigin fótum og— þegar vjer erum búnir að afla oss svo mikils álits, virðingar og samúðar annara þjóða, að vjer fáum ef vjer viljum, að sigla vorn eigin sjó?

Jeg þykist nú hafa leitt ljós rök að því, hvílk fjarstæða sú fullyrðing er, að samþykkt þessa frumvarps leiði til þess, að vjer náum aldrei fyllri rjetti, það sje rjettarafsal — slagbrandur fyrir því, að vjer nokkru sinni fáum frekari rjettarbætur en í því felast.

Jeg þykist hafa sýnt fram á það, að með því að ganga að frv. stígum vjer risaskref að sjálfstæðishámarkinu.

Og hvaða vit er svo í því að stíga ekki þetta spor? Hvernig eigum vjer að verja slíka fásinnu fyrir eftirkomendum vorum?

Þetta verða menn að athuga vandlega áður en þeir greiða atkæði á móti breytingartillögum þeim, sem

minnihlutinn hefur leyft sjer að koma fram með og allar eru til bóta, þó þær geti ekki heitið efnisbreytingar á frumv. stjórnarinnar rjett skýrðu.

Menn verða að reyna að gleyma því, að mál þetta hefur illu heilli verið gert að flokksmáli, og leggja sjer á hjarta, að þetta er lífsmál þjóðarinnar, sem með engu móti má draga niður í flokksdeilusorpið.

Undir úrslitum þessa máls er kominn vegur og virðing þjóðarinnar í nútíð og framtíð, allur hagur hennar andlegur og efnalegur, í einu orði: líf hennar sem sjerstakrar þjóðar, saga hennar öll á komandi tíð.

